

УДК 341

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.83>

МОБІЛІЗАЦІЙНА ПІДГОТОВКА ТА МОБІЛІЗАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ

Бойко Б.В.,

*аспірант кафедри адміністративного,
кримінального права і процесу Інституту права
Закладу вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права»
ORCID: 0009-0002-2058-8406*

Бойко Б.В. Мобілізаційна підготовка та мобілізація та як об'єкти публічного адміністрування: теоретико-правові питання.

У статті, на підставі узагальненого аналізу енциклопедично-словникової літератури, ретроспективного та нині діючого законодавства, окремих думок вчених-правників з цього приводу окреслено ознаки та сформульовано поняття мобілізаційної підготовки та мобілізації як об'єктів публічного адміністрування.

Зокрема запропоновано доктринальне визначення мобілізаційної підготовки як об'єкту публічного адміністрування в широкому розумінні, згідно якого – це суспільні відносини, що виникають у процесі закономірного застосування у мирний час уповноваженими суб'єктами із ієрархічно вибудованою системою управління сукупності послідовних заходів, що мають комплексний та багатовекторний характер і які здійснюються на підставі загальних та спеціальних правових принципів з метою підготовки національної економіки, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, ЗСУ, інших військових формувань, а також інших суб'єктів до своєчасного й організованого проведення мобілізації та задоволення потреб оборони держави і захисту її території від можливої агресії, забезпечення життєдіяльності населення в особливий період. У вузькому ж значенні мобілізаційна підготовка виступає безпосереднім об'єктом публічного адміністрування як процесуальна діяльність уповноважених суб'єктів.

Встановлено, що мобілізація як об'єкт публічного адміністрування у широкому розумінні – це суспільні відносини, що виникають в умовах особливого періоду у процесі реалізації уповноваженими суб'єктами на підставі загальних, спеціальних правових принципів та з дотриманням розрахункових потреб заходів та інструментів, комплексного та планомірного характеру, що здійснюються з метою переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, уста-

нов і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а ЗСУ, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Натомість у вузькому значенні мобілізація виступає безпосереднім об'єктом публічного адміністрування як процес реалізації уповноваженими суб'єктами заходів та інструментів, комплексного та планомірного характеру, спрямованих на досягнення конкретного характеру.

Ключові слова: Збройні Сили України, категорія, мобілізація, мобілізаційна підготовка, об'єкт, поняття, публічне адміністрування.

Boyko B.V. Mobilization training and mobilization as objects of public administration: theoretical and legal issues.

The article, on the basis of a generalized analysis of encyclopedic and dictionary literature, retrospective and current legislation, individual opinions of legal scholars on this matter, outlines the features and formulates the concepts of mobilization training and mobilization as objects of public administration.

In particular, a doctrinal definition of mobilization preparation as an object of public administration in the broad sense is proposed, according to which it is social relations that arise in the process of lawful application in peacetime by authorized subjects with a hierarchically structured management system of a set of consecutive measures that have a complex and multi-vector nature and which are carried out on the basis of general and special legal principles in order to prepare the national economy, state authorities, local self-government bodies, the Armed Forces, other military formations, as well as other subjects for timely and organized mobilization and meeting the needs of state defense and defense its territory from possible aggression, ensuring the livelihood of the population in a special period. In the narrow sense, mobilization training is a direct object of public administration as a procedural activity of authorized subjects.

It was established that mobilization as an object of public administration in the broad sense is social relations that arise in the conditions of a special period in the process of implementation by authorized subjects on the basis of general, special legal principles and in compliance with the estimated needs of measures and tools, a complex and planned of a nature carried out with the aim of transferring the national economy, the activities of state authorities, other state bodies, local self-government bodies, enterprises, institutions and organizations to functioning in the conditions of a special period, and the Armed Forces, other military formations, civil defense forces - to the organization and states wartime. Instead, in a narrow sense, mobilization acts as a direct object of public administration as a process of implementation by authorized subjects of measures and tools of a complex and planned nature, aimed at achieving a specific nature.

Key words: Armed Forces of Ukraine, category, mobilization, mobilization training, object, concept, public administration.

Постановка проблеми. В умовах довготривалої війни з росією й особливо у період широкомасштабного вторгнення правові та організаційні аспекти мобілізації та мобілізаційної підготовки набули особливого значення, яке не обмежилося актуальністю наукового пошуку у цій сфері, а стали життєво важливими факторами існування держави загалом.

Враховуючи численну кількість проблем, які виникли під час оголошення загальної мобілізації в Україні, які у тому числі виявили непідготовленість майже усіх державних інституцій до планомірного процесу застосування комплексних мобілізаційних заходів, необхідності оперативного розгортання військ та засобів, окреслили явні прогалини у потенціалі мобілізаційних потужностей та відсутності адекватних механізмів використання існуючого ресурсу, істотно зросла необхідність наукового осмислення адміністративно-правових аспектів мобілізації та мобілізаційної підготовки як об'єктів публічного адміністрування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Окремими аспектами публічного адміністрування у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації займалися В.Б. Авер'янов, В.Л. Бабич, О.О. Бандурка, К.В. Барсуков, Ю.П. Битяк, В.Ю. Богданович, В.О. Заросило, В.Л. Зьолка, Я.І. Євськова, М.Ф. Єжеєв, В.А. Іванченко, О.М. Капля, В.К. Колпаков, І.М. Коропатнік, О.В. Кузьменко, В.Я. Настюк, О.В. Нестеренко, К.О. Нікулін, В.Й. Пашинський, А.М. Подоляка, А.П. Поляков, О.Ю. Савинець, І.Ю. Свидастосовний, О.П. Снігер'єв, В.Г. Сокурєнко, Д.В. Талалай, В.М. Телелим, О.Д. Терещук, В.А. Тимошенко, В.В. Тополь-

ницький, В.С. Цимбалюк, В.Г. Чорна, І.М. Шопіна, В.В. Шульгін, О.Н. Ярмиш.

Метою цієї статті є окреслення ознак та формулювання визначень мобілізації та мобілізаційної підготовки як об'єктів публічного адміністрування.

Виклад основного матеріалу. Починаючи дослідження мобілізаційної підготовки та мобілізації як об'єктів публічного адміністрування, слід одразу підкреслити явну відмінність двох категорій, які ми хоча й будемо аналізувати у нерозривній єдності, проте поряд із цим наголосимо на їх самостійності як окремих об'єктів впливу з боку публічної адміністрації. Така відмінність полягає в умовах застосування передбачених змістом обох категорій відповідних заходів, а саме те, що мобілізаційна підготовка стосується механізмів, що реалізуються у мирний час, а мобілізація – у воєнний.

Етимологія та зміст слова «мобілізація» визначена у тлумачних словниках української мови та у словниках слів іншомовного походження. Відповідно до вказаних енциклопедично-словникових видань, слово «мобілізація» (франц. mobilisation, від лат. mobilis – рухомий) вживається у кількох значеннях: 1) зосередження сил, засобів для досягнення певної мети; 2) переведення збройних сил держави на організацію і склад воєнного часу; 3) переведення промисловості, транспорту та ін. галузей економіки на воєнний стан. 4) залучення населення або певних галузей народного господарства до виконання якихось завдань; 5) призов військовозобов'язаних на службу в діючу армію у зв'язку із запровадженням воєнного стану; 6) у переносному значенні: залучення кого-небудь для виконання якогось важливого завдання; приведення чого-небудь до активного стану, що забезпечує виконання якогось важливого завдання, масового заходу [1, с. 682; 2, с. 479]. У науках політичного циклу, поняття мобілізації, як правило, вживається як комплекс заходів, спрямованих на переведення державної інфраструктури та військових сил країни у військовий стан у зв'язку з надзвичайними умовами всередині країни або ж за її межами [3, с. 460].

Цілком очевидно, що словосполучення «мобілізаційна підготовка» містить у собі похідний від слова «мобілізація» прикметник та іменник «підготовка» який буквально означає: 1) дію за значенням підготувати; інтенсивний обстріл, бомбардування і т. ін. позицій противника перед наступом; 2) запас знань, навичок, досвід і т. ін., набутий у процесі навчання, практичної діяльності [1, с. 952].

«Великий енциклопедичний юридичний словник» та «Велика юридична енциклопедія» наводять визначення мобілізаційної підготовки як комплексу заходів, що проводяться в мирний

час для завчасної підготовки економіки, органів державної влади і місцевого самоврядування, населення та Збройних Сил, території держави до забезпечення збройного захисту від збройного нападу, діяльності [4, с. 60]. «Великий юридичний словник» представляє такий варіант визначення мобілізаційної підготовки як складової частини підготовки генералів та офіцерів, а також підготовки органів управління частин, сил флоту і воєнних комісаріатів до організованого проведення мобілізаційного розгортання [5, с. 325].

У правовій науці вказане питання є малодослідженим. Лише в окремих працях розкривається окремі його аспекти. Так, доволі суперечливі думки висловлює Я.І. Євсюкова, яка вважає, що «загальними рисами мобілізаційної підготовки та мобілізації є те, що вони нерозривно пов'язані з режимом воєнного стану, а їх першочергова мета – підготовка національної економіки до задоволення потреб оборони держави і захисту її території при введенні зазначеного надзвичайного режиму. Мобілізаційна підготовка та мобілізація також є невід'ємними складовими службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку, оскільки виникають за надзвичайних умов та в особливий період, а також пов'язані зі специфічною діяльністю збройних сил, інших військових формувань та правоохоронних органів в умовах потенційної або реальної загрози національній безпеці держави» [6, с. 105]. Як нами підкреслювалися вище, вказані категорії хоча і є тісно пов'язаними між собою, проте мають різні умови та підстави застосування їх механізмів.

На думку В.А. Іванченка, мобілізаційна підготовка – це складова частина системи планованих та завчасних загальнодержавних організаційних, політичних, економічних, фінансових, соціальних, правових заходів оборони держави, котрі здійснюються в мирний час (за винятком здійснення часткової мобілізації, коли заходи з мобілізаційної підготовки здійснюються разом з частковою мобілізацією) з метою: по-перше, підготовки національної економіки, суб'єктів публічної адміністрації до функціонування в умовах особливого періоду; по-друге, підготовки до воєнного часу Збройних Сил України, інших законних військових формувань, а також правоохоронних органів до виконання власних обов'язків в умовах військового стану; по-третє, підготовки до збройного захисту від можливої агресії; по-четверте, методологічного розроблення та навчання населення повноцінно функціонувати в особливий період; по-п'яте, проведення комплексних навчань з мобілізаційного розгортання і виконання мобілізаційних планів; по-шосте, міжнародного співробітництва в галузі мобілізаційної підготовки [4, с. 67].

У свою чергу, у баченні дослідника, мобілізація – це комплексне та системне явище розроблених, підготовлених та запроваджених державних заходів щодо оборони держави в особливий період з метою: по-перше, підготовки національної економіки, суб'єктів публічної адміністрації до функціонування в умовах особливого періоду; по-друге, підготовки до воєнного часу ЗСУ, інших законних військових формувань, а також правоохоронних органів до виконання власних обов'язків в умовах військового стану; по-третє, утримання страхового фонду документації на озброєння і військову техніку, цивільну продукцію, об'єкти, які є національним надбанням; по-четверте, призов громадян за вже існуючими мобілізаційними списками з військово-обліковими спеціальностями для комплектування Збройних сил, інших військ, військових формувань у період мобілізації; по-п'яте, впровадження системних форм та заходів, що дадуть можливість забезпечити життєдіяльності населення в особливий період [7, с. 12].

У свою чергу, на думку Д.В. Талалая, для поняття мобілізації характерні такі загальні риси: – комплексність; – тимчасовість; – торкається всіх сфер народного господарства; – завчасність та плановість заходів; – централізованість керівництва; – комплексність та погодженість; – наявність загрози, як правило воєнного характеру; – регулюється виключно правовими нормами; – відбувається посилення ролі та розширення повноважень військових формувань, до компетенції яких входить реалізація заходів мобілізації; – цільове призначення – мінімізація наслідків та спрямованість заходів на усунення загрози. До специфічних рис даного поняття, на думку вченого, можна віднести такі: – процедура введення; – масштабність здійснюваних мобілізаційних заходів; – територіальні межі здійснення заходів з мобілізації; – зміст мобілізаційних заходів; – перелік суб'єктів, що забезпечують реалізацію заходів мобілізації; – обсяг компетенції суб'єктів, що забезпечують реалізацію заходів мобілізації; – особливі підстави оголошення (внутрішні та зовнішні загрози). На переконання Д.В. Талалая, під поняттям «мобілізація» слід розуміти – комплекс загальнодержавних заходів, які здійснюються уповноваженим суб'єктами у відповідності до чинного законодавства, в межах своєї компетенції, які здійснюються з метою планованого та всебічного забезпеченого переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, не залежно від форми власності, на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, перелік, яких визначений законом, сил

цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу, для вирішення завдань, викликаних потребами усунення внутрішніх та зовнішніх загроз [8, с. 866].

Відзначимо, що деякими дослідниками вказане формулювання дефініції Д.В. Талалая було піддано критиці. Так, на думку О.Ю. Савинець, в цьому визначенні поняття мобілізації недоцільним є акцентування уваги автором на необхідності здійснення мобілізаційних заходів суб'єктами саме у відповідності до чинного законодавства та в межах своєї компетенції, оскільки сама необхідність цього визначається частиною 2 ст. 19 Конституції України, в якій зазначено що органи державної влади й органи місцевого самоврядування та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією та законами України [9, с. 31-32]. Вбачається, що така критика виглядає вельми недоречною, оскільки обставини та практика мобілізації людського ресурсу в умовах повномасштабного вторгнення власне й демонструють численні та систематичні випадки грубого порушення чинного законодавства у цій сфері з боку уповноважених суб'єктів.

Сама ж О.Ю. Савинець на підставі аналізу законодавчих положень резюмує, що під мобілізацією розуміється комплекс заходів, спрямованих на переведення національної економіки та вказаних у визначенні органів на функціонування в умовах особливого періоду, а ЗСУ й інших військових формувань – на організацію та штати воєнного часу. У свою чергу, мобілізаційна підготовка, як видно з її законодавчого визначення, здійснюється, на відміну від мобілізації, в мирний час і призначається для забезпечення своєчасного й організованого проведення мобілізації, задоволення потреб оборони держави і захисту її території від можливої агресії, забезпечення життєдіяльності населення в особливий період. При цьому вчена-адміністративіст, підкреслює, що мобілізація та мобілізаційна підготовка є поняттями взаємопов'язаними, про що свідчить і те, що відповідно до закону їх принципи збігаються [9, с. 34].

В.Ю. Богданович, М.Ф. Єжеєв та І.Ю. Свидастосовний переконують, що мобілізація в Україні це комплекс заходів, здійснюваних у державі з метою планомірного переведення органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, органів і сил Цивільної оборони України, сфер національної економіки, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а ЗСУ, інших військових формувань на організацію і штати воєнного часу [10, с. 211].

Що стосується законодавства, то у діючій нині редакції Закону України «Про мобілізацій-

ну підготовку та мобілізацію» передбачено, що мобілізаційна підготовка – це комплекс організаційних, політичних, економічних, фінансових, соціальних, правових та інших заходів, які здійснюються в мирний час з метою підготовки національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та Державної спеціальної служби транспорту, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій до своєчасного й організованого проведення мобілізації та задоволення потреб оборони держави і захисту її території від можливої агресії, забезпечення життєдіяльності населення в особливий період [11].

У свою чергу, мобілізація – це комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводиться відкрито чи приховано [11].

Слід підкреслити, що у діючому вітчизняному законодавстві термін «мобілізація» вживається не тільки у контексті дії правового режиму воєнного стану. У Законі України від 16 березня 2000 року «Про правовий режим надзвичайного стану» у ст. 17 закріплено, що у разі введення надзвичайного стану з причин виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення, також може здійснюватися мобілізація та використання ресурсів підприємств, установ і організацій, незалежно від форми власності, для відвернення небезпеки та ліквідації надзвичайних ситуацій з обов'язковою компенсацією понесених втрат. Крім того, з метою ліквідації особливо тяжких надзвичайних ситуацій у мирний час може здійснюватися цільова мобілізація, обсяги і строк проведення якої визначаються в Указі Президента України про введення надзвичайного стану [12]. Варто зауважити, що при цьому зміст вказаного терміну згаданим Законом не розкривається, що дає підстави для його довільного тлумачення та проведення аналогій із відповідним інститутом, що діє в умовах воєнного стану.

Для правильного визначення змісту категорій, що становлять конкретний предмет цього дослідження, важливим є з'ясування суті поняття «об'єкт публічного адміністрування», оскільки як слушно вказується на сторінках адміністративно-правової літератури, публічне адміністрування є складним видом діяльності як у зовнішньому, так і у внутрішньому вимірі, що у свою чергу зумовлено тим, що воно здійснюється за допомогою численних засобів, які тягнуть різні юридичні наслідки для об'єктів адміністративного впливу [13, с. 43], які часто ще називаються об'єктами публічного адміністрування.

Слово «об'єкт» походить від латинського *objectus* (*obicere*) зі значенням «кинути, поставити перед чи проти», від *ob* – і *jacere* – «кинути». Як таке, це корінь для кількох важливих слів, які використовуються для отримання значення, таких як об'єктивувати (матеріалізувати), об'єктивний (посилання на майбутнє) і об'єктивізм (філософська доктрина, згідно з якою знання базується на об'єктивній реальності) [14]. «Об'єкт» – явище, предмет, особа, на які спрямована певна діяльність, увага і т. ін.; предмет наукового дослідження, спеціальної зацікавленості, компетенції; предмет, що розглядається з метою його використання за призначенням, вивчення; матеріальний предмет пізнання і практичного впливу з боку людини; будь-який предмет думки, дослідження, художнього відображення тощо; другорядний член речення, додаток; певна одиниця (споруда, підприємство, ділянка місцевості і т. ін.) господарського значення; явище, на яке спрямовується дія права [2, с. 547; 1, с. 803]

У підручниках з державного управління вказується, що основними об'єктами державного управління за європейським підходом слід вважати підпорядковані органи виконавчої влади, сектори державного управління, галузі промисловості, державні установи, організації і підприємства, підвідомчі органам виконавчої влади. Відповідно, об'єктами державного управління є система, на яку спрямовується владний вплив суб'єктів управління. Безпосередніми об'єктами, на які справляє вплив той чи інший конкретний суб'єкт, є підпорядковані йому сектори (галузі) державного управління. За більш широкого, американського, підходу об'єктами державного управління є все суспільство та будь-які його сфери, галузі, відносини [15, с. 28].

У свою чергу, як описано німецьким дослідником С. Деттербеком, об'єкт адміністративного впливу у контексті адміністративного права, включає:

1. Суб'єкти адміністративного впливу: Це можуть бути фізичні особи (громадяни) або юридичні особи (організації, підприємства), які підпадають під регулювання адміністративних органів.

2. Дії або бездіяльність: Конкретні дії або бездіяльність, які можуть бути предметом адміністративного впливу. Це можуть бути порушення законів, правил або нормативних актів, які вимагають втручання адміністративних органів.

3. Правові наслідки: Адміністративний вплив може включати різні правові наслідки, такі як накладення штрафів, видача дозволів, ліцензій або інших адміністративних актів [16, с. 4-5].

Проте, на нашу думку, у контексті цілеспрямованого впливу публічної адміністрації доцільно вести мову про загальний та безпосередній об'єкти такого впливу. Це може підтверджуватися у тому числі наступним. По-перше, публічне адміністрування спрямоване на забезпечення публічного інтересу, який включає охорону здоров'я, безпеки, екології та інших аспектів, які стосуються всього суспільства. Це означає, що об'єктом адміністрування є саме суспільні відносини, які потребують владного впливу для досягнення загального суспільного блага.

По-друге, публічне адміністрування здійснює вплив на поведінку фізичних та юридичних осіб у суспільстві. Це включає у тому числі видачу дозволів, ліцензій, контроль за дотриманням законів та нормативних актів, що врешті решт впливає на динаміку суспільних відносин в цілому. У даному випадку та чи інша дія (бездіяльність) або певний суб'єкт таких правовідносин виступають безпосередніми об'єктами публічного адміністрування, а упорядкування певних суспільних відносин в цілому – є, так би мовити, кінцевою метою такого впливу й відповідно – загальним його об'єктом.

По третє, публічне адміністрування забезпечує взаємодію між державними органами та громадянами або організаціями. Ця взаємодія завжди відбувається у формі суспільних відносин, оскільки вона спрямована на упорядкування та управління суспільними процесами.

По-четверте, дії та рішення органів публічного адміністрування, які у свою чергу можуть виступати безпосередніми об'єктами впливу, мають правові наслідки, які впливають на суспільні відносини, будучи підставами їх виникнення, зміни та припинення.

По-п'яте, однією з основних функцій публічного адміністрування є забезпечення суспільного порядку та стабільності. Це включає упорядкування за допомогою певних інструментів суспільних відносин між різними суб'єктами права для підтримання гармонії та запобігання конфліктам у суспільстві.

Таким чином, можна дійти логічного висновку, що загальним об'єктом публічного адміністрування завжди виступають певні суспільні відносини, а безпосередніми об'єктами можуть виступати – суб'єкти правовідносин, діяльність, процеси, явища, сфери, галузі тощо.

Висновки. Відштовхуючись від вказаного, на підставі узагальненого аналізу енциклопедично-словникової літератури, ретроспективного та нині діючого законодавства, окремих думок вчених-правників з цього приводу, окреслимо ознаки мобілізаційної підготовки як об'єкту публічного адміністрування. Серед вказаних рис варто вказати:

- передбачає застосування сукупності закономірних послідовних заходів, спрямованих на досягнення конкретного результату (тобто в основі – процесуальний характер діяльності держави та уповноважених нею суб'єктів);
- здійснюється на підставі загальних та спеціальних правових принципів;
- комплексний та багатовекторний характер;
- здійснюється з метою підготовки національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, ЗСУ, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та Державної спеціальної служби транспорту, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій до своєчасного й організованого проведення мобілізації та задоволення потреб оборони держави і захисту її території від можливої агресії, забезпечення життєдіяльності населення в особливий період;
- період здійснення – мирний час;
- реалізується уповноваженими суб'єктами із ієрархічно вибудованою системою управління, яка є складовою частиною загальної системи управління державою;
- реалізується за допомогою заходів та інструментів, передбачених законодавством України.

Таким чином, можна запропонувати доктринальне визначення мобілізаційної підготовки як об'єкту публічного адміністрування в широкому розумінні, згідно якого – це суспільні відносини, що виникають у процесі закономірного застосування у мирний час уповноваженими суб'єктами із ієрархічно вибудованою системою управління сукупності послідовних заходів, що мають комплексний та багатовекторний характер і які здійснюються на підставі загальних та спеціальних правових принципів з метою підготовки національної економіки, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, ЗСУ, інших військових формувань, а також інших суб'єктів до своєчасного й організованого проведення мобілізації та задоволення потреб оборони дер-

жави і захисту її території від можливої агресії, забезпечення життєдіяльності населення в особливий період.

У вузькому ж значенні мобілізаційна підготовка виступає безпосереднім об'єктом публічного адміністрування як процесуальна діяльність уповноважених суб'єктів.

У свою чергу, мобілізація як об'єкт публічного адміністрування характеризується такими ознаками:

- здійснюється на підставі загальних та спеціальних правових принципів;
- комплексний та планомірний характер, тобто передбачає застосування сукупності послідовних заходів;
- здійснюється з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а ЗСУ, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу.
- реалізується в умовах особливого періоду функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, сил оборони і сил безпеки, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України;
- здійснюється в порядку, передбаченому мобілізаційним планом, що визначає зміст, обсяги, виконавців, порядок і строки здійснення заходів щодо мобілізаційного розгортання ЗСУ, інших військових формувань, сил цивільного захисту, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій тощо;
- здійснюється на підставі та з дотриманням розрахункових потреб держави на особливий період, об'єктивно та обґрунтовано сформованих в натуральному і вартісному обчисленні;
- реалізується уповноваженими суб'єктами із ієрархічно вибудованою системою управління, яка є складовою частиною загальної системи управління державою;
- реалізується за допомогою заходів та інструментів, передбачених законодавством України.

Отже, мобілізація як об'єкт публічного адміністрування у широкому розумінні – це суспільні відносини, що виникають в умовах особливого

періоду у процесі реалізації уповноваженими суб'єктами на підставі загальних, спеціальних правових принципів та з дотриманням розрахункових потреб заходів та інструментів, комплексного та планомірного характеру, що здійснюються з метою переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а ЗСУ, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу.

Натомість у вузькому значенні мобілізація виступає безпосереднім об'єктом публічного адміністрування як процес реалізації уповноваженими суб'єктами заходів та інструментів, комплексного та планомірного характеру, спрямованих на досягнення конкретного характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голова ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь, 2001. 1440 с.
  2. Словник іншомовних слів дає коротке пояснення слів і термінів іншомовного походження. Ред. О.С. Мельничук. Київ: Голвна редакція УРЕ. 1974. 775 с.
  3. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови). П50 та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
  4. Іванченко В.А. Адміністративно-правове регулювання мобілізації в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 229 с.
  5. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка / редкол.: В.П. Горбатенко, В.Б. Авер'янов. Київ: Юрид. думка, 2007. 990 с.
  6. Євсюкова Я.І. Мобілізаційна підготовка та мобілізація: українська та зарубіжна модель. *Форум права*. 2010. № 1. С. 100–106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
  7. Іванченко В.А. Адміністративно-правове регулювання мобілізації в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук. Київ, 2019. 19 с.
  8. Талалай Д.В. Поняття мобілізації: загальнотеоретичний аналіз. *Форум права*. 2011. № 2. С. 864–867. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
  9. Савинець О.Ю. Адміністративно-правове забезпечення мобілізації Збройних Сил України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 256 с.
  10. Богданович В.Ю., Єжеєв М.Ф., Свида І.Ю. Основи державного управління забезпе-
- ченням обороноздатності України: теорія і практика. Львів: ЛІСВ, 2008. 300 с.
11. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовтня 1993 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>.
  12. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>.
  13. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. Київ: Ваіте, 2014. 376 с.
  14. Об'єкт (філософія). Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
  15. Ковбасюк Ю.В. Державне управління. Том 1. Навчальний посібник. К.; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. 564 с.
  16. Detterbeck S. Allgemeines Verwaltungsrecht mit Verwaltungsprozessrecht. 4. Auflage. Verlag C.H. Beck, München, 2006. S. 3–8.